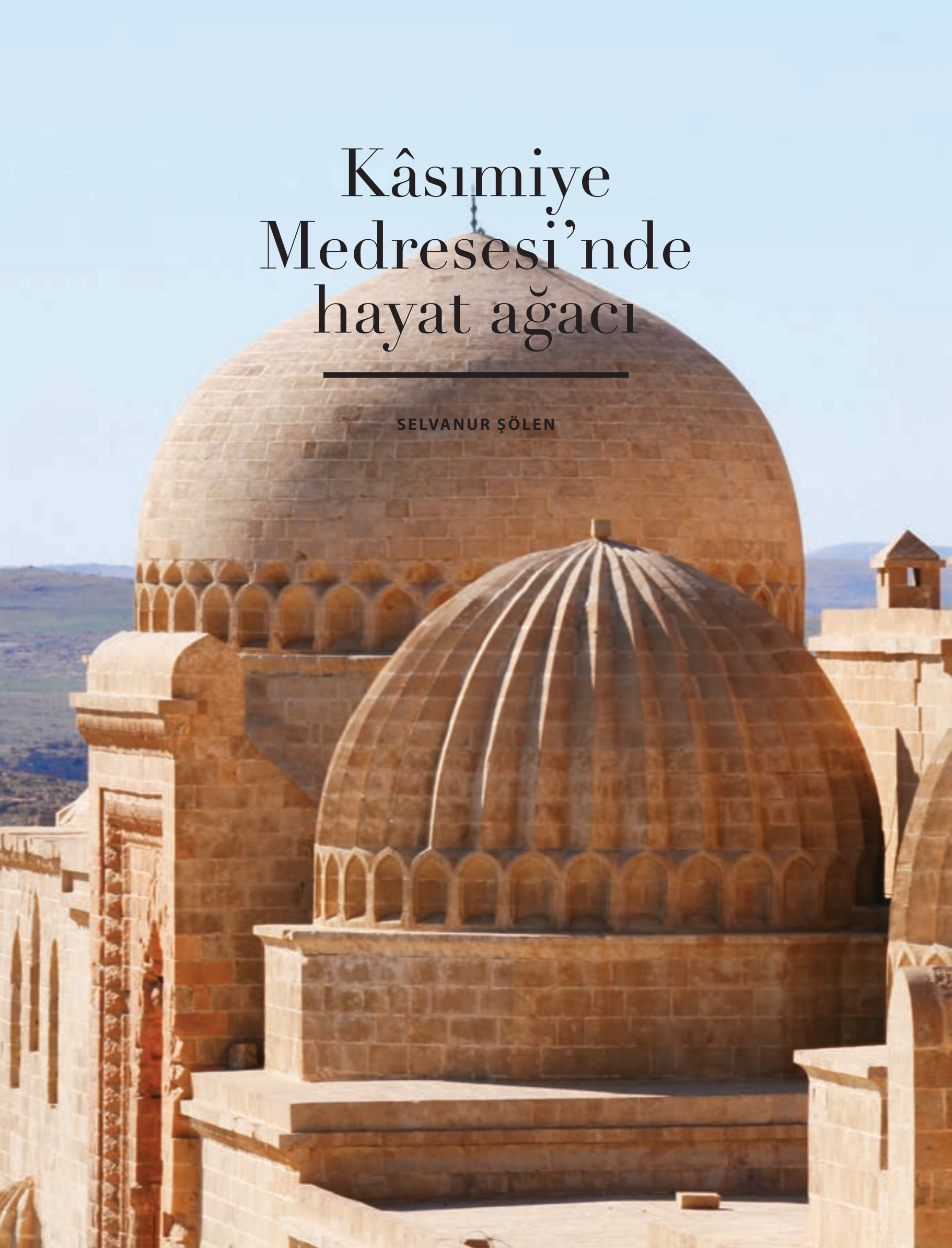

Kâsımiye Medresesi'nde hayat ağacı

SELVANUR ŞÖLEN

FOTOGRAFLAR: MEHMET ÇİMEN

KÂSİMİYE Medresesi, Mardin’de, Mezopotamya ovasına hâkim bir tepede, oldukça eğimli bir arâzi üzerinde bulunmaktadır. Artuklular döneminde yapımına başlanan Kâsımiye Medresesi’nin inşâsı Timur’un Anadolu’ya hâkim olduğu yıllarda yarım kalmış, XV. yüzyılın sonlarında Akkoyunlu sultânı Kâsım İbni Cihangir döneminde tamamlanmıştır. Medresenin, dönemin en iyi eğitim kurumlarından biri olduğu bilinmektedir. Kâsımiye Medresesi’nde hem dînî hem fennî ilimler icrâ edilmiş ve bu iki ilim birbiri ile uyum sağlamıştır. Medrese duvarlarında ve sınıf tâbir edilen küçük odaların üstünde dersliğin hangi bilime ayrıldığını gösteren astronomi ve tıp bilimine âit simgeler mevcuttur.

Medrese, yöreye özel sarı, doğal dikdörtgen taşların üst üste eklenmesiyle oluşmuş, câmi ve türbesiyle birlikte bir külliye görünümündedir. Artuklu medreselerinde genel olarak rastladığımız çift kubbeli yapı burada da mevcuttur. Biri diğerine göre daha büyük olan kubbe, ana dersliğe diğeri de yapının bânîsi Kâsım Bey’in metfun bulunduğu türbeye âittir. Burada Kâsım Bey’in kız kardeşinin de metfun olduğu bilinmektedir. Medrese, bir ucundan diğer ucuna yaklaşık 30 m genişliğe, 20 m de yüksekliğe sâhiptir. Tuğla tonozlu revaklar ve yanlara doğru derin tonozlarla genişletilmiş tromp kubbeli câmi, revaklı avluda; büyük eyvânın selsebîli kanallarda ortadaki havuza bağlanmıştır. İki teras üstüne iki katlı medrese, câmi ve türbe ile birlikte külliye şeklindedir. Kapıdan girildikten sonra sol tarafta üst kata ulaşan bir kapı, sağdaki yoldan devam edildiğinde insanları geniş bir avlu karşılamaktadır. Avlunun ortasında geniş bir havuz, yan duvarlarında sütunlar; sütunların arkasında,

iki katında medrese odaları bulunmaktadır. Kâsımiye Medresesi, özgün bir mîmârî üslupla tasarlanmıştır. Güneşin doğuşundan batışına kadar, cephe fark etmeksizin bütün medrese odaları güneş ışığından faydalanabilmektedir.

Medresenin iç avlusu, etrâfı dört taraftan revaklarla çevrili, ortasında havuzu olan dikdörtgen bir plana sâhiptir. Avlunun kuzey kanadında da iki kat yüksekliğinde bir kotaya sâhip, içinde çeşmesi olan büyük bir eyvan yer alır. Eyvandaki çeşme, suyunu kanallar yoluyla avlunun ortasındaki büyük havuza iletir.

DOĞUM VE ÖLÜM ARASINDA SUYUN DEVİNİMİ

Bir benzeri yine Artuklu döneminde inşâ edilen Mardin Zinciriye Medresesi avlusunda da bulunan yapı ve suyun akışı, âdeta topraktan gelip toprağa dönen insanın hayat akışını simgeler. Suyun “hayat çeşmesi”nden çıkışı doğum, dö-küldüğü ilk havuz bebeklik ve çocukluk, geniş oluktan ağır ağır akması gençlik, daha büyük ikinci havuz orta yaş, dar oluktan hızla akması yaşlanma, mezar şeklindeki büyük üçüncü havuz ölüm ve sonraki hayattır.

Rivâyete göre Kasım Bey, burada katledilmiştir. Kız kardeşi, Kâsım Bey öldüğünde kanlı gömleğini ağıtlar eşliğinde eyvânın duvarlarına sürmüştür. Duvarlara su döküldüğünde bu menfur eylemin izi olan kan lekelerinin belirginleşip ortaya çıkacağına da inanılır.

KAYNAKÇA

- 1 Aslanapa, O., *Türk Tarihi*, Remzi Kitabevi, 2016.
- 1 Doğan, B., Doğanay, A., “Akkoyunlu ve Karakoyunlu Devletlerinde Mimari ve Sanat Üslubu Üzerine Bir Değerlendirme”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, c. 6, sayı 1, 2017.
- 1 Çaç, S., Mardin’de Artuklu Dönemine Ait Bir Medrese: Zinciriye (Sultan İsa) Medresesi, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2013.
- 1 “Mardin Hayat Çeşmesi ve Hayatı Anlamak”, www.recepalitopcu.com